

Kütüphane Kültürü MEHLİKA KARAGÖZOĞLU • mehlikakaragozoglu@marmara.edu.tr

Teknoloji çağında kütüphaneler neden var?

9 yıl önce tamamladığım doktora tezim, dijital kültür üzerineydi. O günlerde bilimsel literatürde tanımı olmayan dijital kültürü, "internet, bilgisayar ve akıllı cep telefonlarıyla hızlanmış bilgi iletişiminin sonucunda ortaya çıkan yeni yaşam biçimi" olarak tanımlamıştım. Kütüphane ve teknoloji ilişkisini, kütüphanecilerin teknolojiye bakış açısını, sosyal medya alışkanlıkları ile meslekte teknoloji kullanımının bağlantısını incelediğim o günlerden bugüne köprünün altından çok sular aktı.

Filmlere, dizilere, çocuk programlarına, zihinlere sirayet eden kütüphaneler sessiz mekânlardır zannı artık yıkılmalı. Çünkü çağdaş dünyada kütüphaneler, sessiz çalışma ihtiyacındakiler için sessiz salonları; konuşmak, iletişime geçmek isteyenler içinse sesli salonları ve sanata, spora, edebiyata kapılar açan etkinlik salonlarıyla yaşayan mekânlar...

Kitap olarak da basılan tezimde, o güne göre son 20 yıl içinde kazanılan ivmenin büyüklüğünü ve teknolojik sıçrayışların insanlara artık olağan göründüğünü yazmışım. Teknolojik güvenlik sistemleri, elektronik kitaplar, salt dijital kütüphaneler, teknoloji kullanma yatkınlığına göre nesil tanımlamaları gündemdeydi. Bugünden o güne baktığımda ise şimdiki gelişmelerin hayret duygumuzu yeniden canlandırdığını fark ediyorum. Tezimin üzerinden 10 yıl bile geçmemişken sıkı takibi bir an bırakırsam teknolojik yeniliklerin gerisinde kalma endişesi içindeyim. Sosyal bilimlere farklı bakış açıları katan dijital insanî bilimler, açık veri çalışmaları, chatbotlar, makine öğrenmesi, bilimsel tekniklere ve araştırma yöntemlerine olduğu kadar hayatın her alanına da dokunan yapay zekâ uygulamaları, bütün bunlar eski teknoloji algımıza yeni boyutlar katıyor.

PANDEMİ TEKNOLOJİYE YAKINLAŞTIRDI

Toplumsal olarak teknoloji kullanımına eskiye göre çok daha açığız. Pandemi sürecinin olumlu bir sonucu varsa bu da insanımızın teknoloji konusundaki tabularını yıkması ve yatkınlıklarını arttırması oldu. Uzaktan ders ve toplantılar şöyle dursun, kız isteme, söz kesme gibi evlilik seremonilerini bile çevrimiçi yapan bu millet, artık sosyal medyayı günlük bir ihtiyaç olarak görüyor. 27-45 arası doğan Sessiz Kuşak'ın bile en az bir sosyal medya hesabı var. Tüm uygulamaları aynı yetkinlikte kullanamasalar da dijital kültüre uyum sağlamış durumdalar, hatta laf aramızda, internet bağımlıları da en çok bu kesimden çıkıyor.

Dijital kültürün hayata getirdiği imkânlar çok fazla: Sınırsız erişim, aranılan bilgiye bir tıkla ulaşma kolaylığı, görsel ve işitsel verilerle desteklenmiş bilgi erişimi, mekândan ve zamandan bağımsız çalışma alternatifleri... Şimdi bu yazının esas sorusuna gelelim. Bütün bu tabloda, teknolojinin, yapay zekânın bize tüm nimetlerini sunduğu bu zamanda kütüphaneler neden var?

Öncelikle bilimsel çalışmaları destekleyen araştırma kütüphanelerini bir kenara koyalım. Üniversitelerde, araştırma merkezlerinde web üzerinde kendi kendimize bulamayacağımız veri tabanlarının, detaylı bilimsel bilgilerin, bilim insanlarına düzenli ve güvenilir şekilde sunulması ile bugünkü teknolojik gelişmelere ulaşabildiğimizi şuraya kaydedelim. Günümüzde bir okyanus haline gelen bilgilerden hangisinin gerekli ve öncelikli olduğunun tespiti, nitelikli içeriğe sahip doğru ve güvenilir bilgiye erişim, bu konuda öğrenim görmüş uzman kütüphanecilerin rehberliği ile mümkün.

KÜTÜPHANELER SESSİZ MEKÂNLAR OLMASIN

Burada şu cevabı verenleri duyar gibiyim; peki, bilimsel araştırmalar ve güvenilir bilgiye erişim konusu tamam da diğer kütüphaneler ne işe yarıyor? Tam da bu noktada toplumun büyük kesimindeki yanlış kütüphane algısını ele almalıyız. Filmlere, dizilere, çocuk programlarına, zihinlere sirayet eden *kütüphaneler sessiz mekânlardır zanni* artık yıkılmalı. Çünkü çağdaş dünyada kütüphaneler, sessiz çalışma ihtiyacındakiler için sessiz salonları; konuşmak, iletişime geçmek isteyenler içinse sesli salonları ve sanata, spora, edebiyata kapılar açan etkinlik salonları ile yaşayan mekânlar... Her yaşa, her kesime, her görüşe açık; toplumu bir araya getirip kaynaştıran, göze batan farklılıkları normalleştiren; barışı, hoşgörüyü, saygıyı güçlendiren kurumlar...

SOSYALLEŞMEK İÇİN DE KÜTÜPHANEYE GİDİLİR

Şunun farkına varalım, salt araştırma yapmak yahut ders çalışmak için değil, sosyalleşmek için de kütüphaneye gidilir. Salt kitaplarla buluşup engin satırların dalgalarında serinlemek değil, yanında insanlarla bir araya gelip sıcak dostluklar kurmak için de vardır kütüphaneler. Semt kütüphanelerinde mahalle halkının, komşuların bir araya gelip ortak sorunlarını konuştukları yerdir kütüphaneler. İş arayanların, işçiye ihtiyaç duyanların, bir eşyasını kaybedenlerin ortak panoya ilanlarını astıkları, nasılsa herkesin uğrak noktası olan bu mekânda ulaşmak istediğine ulaştığı yerdir kütüphaneler...

Yeni bir meziyet öğrenmek isteyen mezunların, çocuğu okulda iken evine yakın bir kursta kendine yeni bir pencere açmak isteyen ev hanımlarının, yabancı dilini kuvvetlendirmek için pratik yapmayı amaçlayan öğrencilerin, iş çıkışı bir enstrüman çalmayı öğrenmek için can atanların, sanat tutkunlarının, şiirseverlerin birbirini bulduğu, ortak okumalar yaptığı, ürünler ortaya koyduğu yerlerdir. Orhan Pamuk'un Kar romanında dediği gibi deliliğin ve işsiz güçsüzlerin değil de herkesin, canı sıkılan ve ya sıkılmayan, işi olan ve ya olmayan her insanın yeridir, yeri olmalıdır kütüphaneler.

Şimdi bana soracaksınız, iyi de hani? Neden bunun bir örneği yok? Ben, sen, siz, biz talep etmediğimiz için yok. Detayını da sonra yazayım.